

Bildande av Hårskärrmossens naturreservat i Katrineholms kommun

BESLUT

Länsstyrelsen beslutar med stöd av 7 kap. 4 § miljöbalken (1998:808) att förklara det område som avgränsats på bifogad karta (bilaga 1) som naturreservat, med föreskrifter och skötselplan enligt nedan. Reservatets gränser märks ut i fält.

För att tillgodose och uppnå syftet med reservatet beslutar Länsstyrelsen med stöd av 7 kap. 5 och 6 §§ miljöbalken att nedan angivna inskränkningar och intrång ska gälla i reservatet (se *Reservatsföreskrifter*).

I enlighet med 3 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. fastställer Länsstyrelsen bifogad skötselplan (bilaga 2) med mål, riktlinjer och åtgärder för reservatets skötsel och förvaltning.

Uppgifter om naturreservatet

Reservatets namn	Hårskärrmossen
Naturvårdsregister ID	2058842
Kommun	Katrineholm
Församling/socken	Katrineholmsbygden/Stora Malm
Lägesbeskrivning	Ca 5 km sydöst om Strångsjö
Naturgeografisk region	Tiveden-Tylöskogen-Kolmården
Kulturgeografisk region	Skogsbygd, Sörmländska sjöplatån
Areal	19,5 ha, varav 17,2 ha produktiv skogsmark
Fastigheter (markägare)	Del av Eriksberg 1:1-76:1, 78:1-93:1 (Ericsbergs Fideikommiss AB)
Nyttjanderätter/servitut	<i>Nyttjanderätter:</i> Inga kända. <i>Servitut:</i> 0483-86/36.1 (starkström) Se även fastighetsutredning, bilaga 4.
Naturvårdsförvaltare	Länsstyrelsen

Syfte med naturreservatet

Syftet med naturreservatet är att vårda och bevara ett värdefullt område som karaktäriseras av sina sumpskogar dominerade av klibbal och glasbjörk respektive tall, och som även omfattar barrblandskog som präglas av rika markförhållanden. Syftet är också att bevara den biologiska mångfalden av arter som är knutna till sumpskogarnas höga och jämna luftfuktighet och rikliga tillgång på bland annat gamla lövsocklar och död ved, samt till barrblandskogens strukturer och markförhållanden.

Syftet ska uppnås genom att skogen undantas från skogsbruk och andra exploateringar. Skogen ska i huvudsak tillåtas att utvecklas fritt genom intern dynamik. En naturlig hydrologi ska eftersträvas. Livsnödvändiga miljöer och strukturer för sällsynta och hänsynskrävande arter i området ska upprätthållas. Naturvårdande skötsel kan bli aktuellt för att hindra att inväxande gran tar över i sumpskogarna, eller att öppnare myrpartier växer igen med sly. Skötselåtgärder kan utföras för att stärka naturvärdena i barrblandskogen, till exempel friställningar och tillskapande av död ved. Vid angrepp från granbarkborre eller annan allvarlig skadegörare ska lämpliga åtgärder vidtas för att bevara områdets kontinuitetsberoende naturvärden. Inom ramen för syftet ska ny kunskap om metoder för bekämpning av sådana skadegörare tillämpas i den löpande skötseln av reservatet.

Nya kunskaper om hotade och hänsynskrävande arter och naturtyper inom ramen för syftet med reservatet ska beaktas i den löpande skötseln av reservatet, liksom behovet av att vidta åtgärder mot invasiva främmande arter.

Reservatsföreskrifter

Föreskrifterna under A utgör inte hinder för förvaltaren, eller den som förvaltaren utser, att utföra de insatser som behövs för naturreservatets vård och skötsel, och som framgår av föreskrifterna under B. Föreskrifterna ska inte heller utgöra hinder för uppföljning av bevarandemål och åtgärder, eller vid tillsyn.

A Inskränkningar enligt 7 kap. 5 § andra stycket miljöbalken om markägarens och annan sakägares rätt att förfoga över fastighet inom naturreservatet

Utöver vad som gäller enligt föreskrifter och förbud i andra lagar och förordningar är det i reservatet förbjudet att:

1. uppföra byggnad eller anläggning,
2. anlägga väg,
3. anlägga luft- eller markledning, stängsel eller hägnad,
4. anordna upplag,
5. borra, gräva, schakta, utfylla, tippa, dika eller dämna,
6. avverka träd eller buskar,
7. ta bort eller upparbeta dött träd eller vindfälle,
8. framföra motordrivet fordon,
9. använda kemiska eller biologiska bekämpningsmedel,

10. kalka eller gödsla mark eller vatten,
11. inplantera för området främmande djur- eller växtarter,
12. utan föregående samråd med Länsstyrelsen uppföra nya jaktorn eller röja nya siktgator.

Ovanstående inskränkningar ska inte utgöra hinder för att underhålla eller ersätta befintliga jaktorn eller underhålla befintliga siktgator.

Ovanstående inskränkningar ska inte utgöra hinder för borttagande av träd eller grenar som efter förvaltarens bedömning utgör en säkerhetsrisk för angränsande vägområde.

Ovanstående inskränkningar ska inte utgöra hinder för skötsel och underhåll av väg och vägdike i anslutning till naturreservatsgränsen.

Ovanstående inskränkningar ska inte utgöra hinder för drift, underhåll eller ombyggnation av den befintliga kraftledningen i enlighet med gällande ledningsrätt 0483-86/36.1.

Ovanstående inskränkning A8 ska inte utgöra hinder för uttransport av fällt vilt med fyrhjuling eller motsvarande.

Ovanstående inskränkning A8 ska heller inte utgöra hinder för tjänstemän i sjukvårds-, polis- eller räddningsärende. En sådan insats ska omgående anmälas till Länsstyrelsen i Södermanlands län.

B Intrång enligt 7 kap. 6 § miljöbalken angående vad ägare och innehavare av särskild rätt till fastigheten förpliktas att tåla

Markägare och innehavare av särskild rätt är förpliktigade att tåla att följande anordningar utförs och åtgärder vidtas för att tillgodose syftet med reservatet.

1. Utmärkning och underhåll av reservatets gränser enligt Naturvårdsverkets anvisningar.
2. Uppsättning och underhåll av informationstavlor.
3. Naturvårdande skötsel så som röjning, plockhuggning, friställning, ringbarkning, luckhuggning och tillskapande av död ved.
4. Åtgärder för att eftersträva en naturlig hydrologi, efter därtill kopplad hydrogeologisk undersökning för att säkerställa att omgivande mark inte påverkas.
5. Lämpliga åtgärder i syfte att värna områdets kontinuitetsberoende naturvärden vid storskaliga angrepp av granbarkborre eller annan allvarlig skadegörare.
6. Genomförande av undersökningar i uppföljningssyfte av djur- och växtarter samt av mark- och vattenförhållanden.
7. Bekämpning av invasiva främmande arter.

Upplysningar

Beslutet kan överklagas, se bilaga 5.

Om det finns särskilda skäl får Länsstyrelsen med stöd av 7 kap. 7 § miljöbalken medge dispens från meddelade föreskrifter för naturreservatet.

Beslutet gäller från den dag det vunnit laga kraft.

Beslutet kungörs i ortstidning.

Enligt artskyddsförordningen (2007:845) och Naturvårdsverkets föreskrifter (NFS 2009:10) gäller bestämmelser om fridlysning av djur och växter.

För att skydda miljön och samhället mot utbredningen och skadorna av invasiva främmande arter finns bestämmelser i EU:s förordning (1143/2014) kring förebyggande och hantering av introduktion och spridning av invasiva främmande arter. Enligt den är det förbjudet att importera, sälja, odla, föda upp, transportera, använda, byta, släppa ut i naturen eller hålla levande exemplar av de arter som finns upptagna på den så kallade unionsförteckningen över invasiva främmande arter.

Genom beslutet om naturreservat följer att skogsvårdslagens bestämmelser upphör att gälla i reservatet. Se 4 § skogsvårdslagen (1979:429). Därmed har markägaren inte längre något ansvar enligt 29 § skogsvårdslagen för att bekämpa eller förebygga insektshärjning inom reservatet.

Vid exempelvis spontant uppkommen skogsbrand har markägaren ansvar för bevakning i den utsträckning som har beslutats av räddningsledaren efter avslutad räddningsinsats. Se 3 kap. 9 § lagen (2003:778) om skydd mot olyckor.

Ordningsföreskrifter

Länsstyrelsen har denna dag (dnr 511-8522-2023) beslutat om föreskrifter avseende rätten att färdas och vistas i reservatet samt ordningen i övrigt. I föreskrifterna anges följande:

1 § Utöver vad som gäller enligt andra författningar och beslut är det i Hårskärrmossens naturreservat förbjudet att

1. bryta kvistar, fälla eller på annat sätt skada levande eller döda stående och omkullfallna träd och buskar,
2. skada vegetation genom att gräva upp växter eller ta bort mossor, lavar eller vedlevande svampar,
3. sätta upp tavla, plakat, affisch, skylt eller göra inskrift,
4. fänga och insamla ryggradslösa djur på ett sådant sätt att deras biotoper eller reproduktionsmiljöer skadas eller förstörs, eller så att den lokala populationen påverkas negativt,
5. framföra motordrivet fordon i terrängen.

Det är med undantag från första stycket inte förbjudet att för eget behov plocka bär, matsvamp eller blommor.

Länsstyrelsen får om det finns särskilda skäl meddela dispens från förbud enligt första stycket.

2 § I Hårskärrmossens naturreservat är det förbjudet att utan länsstyrelsens tillstånd anordna lägerverksamhet eller tävlingar.

Dessa föreskrifter träder i kraft den 1 januari 2024.

SKÄLEN FÖR LÄNSSTYRELSENS BESLUT

Beskrivning av området

Naturreservatet Hårskärrmossen är belägen ca 5 km sydöst om Strångsjö i Katrineholms kommun och karaktäriseras av kärret Hårskärrmossen som också har gett namn till området. Hårskärrmossen är idag till stor del skogsbevuxen med gamla sumpskogar, dels talldominerad sumpskog och dels lövsumpskog av klibbal och glasbjörk. Öppnare partier, glest klädda med gamla, senvuxna träd av tall ingår också.

Sumpskogarna utgör, med sitt fuktiga lokal- och mikroklimat samt sin rika tillgång på strukturer, däribland död ved, lövträdssocklar och gamla träd, en viktig livsmiljö för fuktkrävande arter av kryptogamer. Flera signalarter och rödlistade arter har registrerats i området, bland annat flertalet vedlevande levmermossor som är beroende av kontinuerlig tillgång på död ved i sena nedbrytningsstadier samt intressanta lavfynd. Här finns flera noteringar av den hotade arten hållav som kräver stabila skogsmiljöer med mycket hög luftfuktighet. I Hårskärrmossen växer den på levande träd av klibbal och glasbjörk på flera håll i lövsumpskogen. Även den för länet ovanliga garnlaven är registrerad i området.

De södra delarna av naturreservatet utgörs av barrblandskog på torrare mark. Träden är ca 80-100 år men ett inslag av äldre träd finns. Vid basen av gamla tallar påträffas blomkålssvamp och granar med gammelgranslav är bitvis en vanlig syn. Inslag av björk och asp finns, däribland bohålsträd. Naturvärdena här lyfts av de rika markförhållandena som präglar området och som avslöjas av bland annat svampfunger. Flera svamparter signalerar också långvarig skoglig kontinuitet, såsom de mykhorrizabildande korktaggsvamparna av släktet *Hydnellum*.

Områdets prioriterade bevarandevärden utgörs av de gamla sumpskogarna med lång kontinuitet, som med sin höga och jämna luftfuktighet och rikliga tillgång på strukturer utgör viktiga livsmiljöer för rödlistade arter. Området uppvisar också en särpräglad och rik kryptogamflora med flera för länet ovanliga arter.

Naturreservatet har begränsade värden för friluftslivet, men kan för den intresserade erbjuda spännande marker för botanisering bland kryptogamer.

I området finns inga registrerade fornlämningar men kulturhistoriska lämningar finns i form av spår efter milkolning.

Bevarande av områdets värden

För att naturvärdena långsiktigt ska kunna bevaras krävs att området undantas från skogsbruk, dikning och andra exploateringar. Området lämnas till stor del till att utvecklas

2023-12-11

511-7436-2020

genom intern dynamik. I områdets barrblandskog har en stor mängd granar dött i samband med det stora torråret 2018 och efterföljande angrepp av den åttatandade granbarkborren. Insektsangrepp är en del av de naturliga processer som ska få verka i skogen såvida de inte hotar att helt utplåna områdets naturvärden knutna till gran. Detta kan leda till att hela eller delar av skogen som i dag domineras av gran under perioder får en annan karaktär, men detta är en del av skogens utveckling.

Viss naturvårdande skötsel ska utföras i syfte att hindra att öppna myrpartier växer igen. Inväxande gran ska även hindras från att ta över i sumpskogarna. En naturlig hydrologi ska även eftersträvas i naturreservatet. En utredning ska göras om behovet av hydrologisk restaurering och vid behov kan åtgärder för att restaurera hydrologin bli aktuella om de kan utföras utan att påverka omgivande mark utanför naturreservatet.

Vid skötselåtgärder ska frisk och självföryngrad gran värnas, och träd som nyangrips av granbarkborre eller annan skadegörare som hotar områdets kontinuitetsberoende värden knutna till gran, kan åtgärdas med lämpliga metoder enligt det för tiden gällande kunskapsläget.

I naturreservatet planeras inga anordningar för friluftslivet utan besökare hänvisas till att utforska området utefter eget intresse.

Naturreservatet ingår i den skogliga värdetrakten Kolmårdens skogar enligt länets skogsstrategi. En stor del av området är klassat som nyckelbiotop (7,5 ha) respektive objekt med naturvärde (1,3 ha) av Skogsstyrelsen. I närheten finns också naturreservaten Eknäset, Harpebolsnäset och Slängbäcken.

Naturreservatet utgör ett led i arbetet med att uppnå de av riksdagen antagna miljömålen Levande skogar och Ett rikt växt- och djurliv. Bildandet av reservatet bidrar till grön infrastruktur i länet av områden som är värdefulla för den biologiska mångfalden.

Länsstyrelsens bedömning och intresseprövning

Länsstyrelsen bedömer att skogsbruk, exploateringar, andra arbetsföretag eller anläggningar inte går att förena med bevarande av områdets höga naturvärden. Detta är därför enligt Länsstyrelsens uppfattning ett område som i enlighet med 1 kap. 1 § miljöbalken bör skyddas i form av naturreservat enligt 7 kap. 4 § miljöbalken.

Länsstyrelsen bedömer att bildandet av ett naturreservat i det aktuella området är väl förenligt med hushållningsbestämmelserna i 3 och 4 kap. miljöbalken samt med kommunens översiktsplan.

Länsstyrelsen har i enlighet med 7 kap. 25 § miljöbalken prövat och funnit att föreskrifterna inte går längre i inskränkning av enskilds rätt att använda mark och vatten, än vad som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses.

Mot bakgrund av det ovan sagda beslutar länsstyrelsen att förklara aktuellt område som naturreservat.

Ärendets handläggning

Dokumentation

Ericssbergs Fideikommiss AB, nedan Ericssberg, är en av länets större markägare. I enlighet med länets strategi för formellt skydd av skog förespråkas att Länsstyrelsen jobbar med helhetsöversyn hos större fastighetsägare när det gäller kartläggning och förslag till skydd av skogliga naturvärden. I samband med möjligheten för större markägare att få bytesmark av Sveaskog AB inom markbytespaketet ESAB, tog Länsstyrelsen kontakt med Ericssberg för en inledande dialog 2011. Bytesmarkspaketet krävde dock köp av mark och Ericssberg meddelade tidigt att det då inte var aktuellt, utan intrångsersättning var förstahandsalternativet. Därför fortsatte dialogen med Ericssberg utanför ramen för ESAB.

Utifrån koncentrationer av registrerade nyckelbiotoper och naturvärdesobjekt från Skogsstyrelsen, samt oregistrerade naturvärden inom innehavet som Länsstyrelsen, Skogsstyrelsen eller markägaren känt till, liksom vägvisning från utdrag från Artportalen av rapporterade artfynd, gjordes en sammanställning av värdekärnor. Ett antal områden valdes ut för närmare undersökning av en konsult 2011 och fältbesöktes även av Länsstyrelsens tjänstemän under 2011–2013.

Reservatsbildningen

En rapport med en sammanställning av värdefulla naturområden och arter med åtgärdsprogram inom Ericssbergs markinnehav redovisades för markägaren i juni 2014. Sammanställningen redovisade fem områden som föreslogs för naturreservatsbildning och tre områden som föreslogs som frivilliga avsättningar. I sammanställningen ingick gränsförslag, funktionsindelningar, naturvärdesbeskrivningar och artlistor. Vid ett möte i fält mellan Länsstyrelsen och markägaren i februari 2016 justerades gränserna för några områden och ytterligare ett förslag till naturreservat, Remrödsviken, tillkom efter önskemål från markägaren.

Vid ett möte i april 2020 meddelade Ericssberg önskemål om att gå vidare med fyra av de sex föreslagna naturreservaten, däremot inte Slängbäcken. Vid efterföljande fältnöte gjordes ett reviderat gränsförslag för Slängbäcken som markägaren godkände. Länsstyrelsen arbetade därefter vidare med fem reservatsförslag: Slängbäcken, Hårskärrmossen, Remrödsviken, Båltsnäs och Ändebol.

Hårskärrmossen värderades för intrångsersättning i februari 2021 och värderingen uppdaterades i januari 2022. Inmätning av naturreservatets gränser gjordes av Skogsstyrelsen i mars 2021. Förhandling skedde samtidigt för alla föreslagna naturreservat inom Ericssbergs markinnehav och överenskommelse om intrångsersättning träffades i oktober 2022, varefter intrångsersättning betalades ut.

Länsstyrelsen har under 2022 tagit fram förslag till beslut och skötselplan. Föreskriften B5 om granbarkborrar är formulerad på annat sätt än den Naturvårdsverket rekommenderar i vägledningen *Hantering av storskaliga angrepp av granbarkborrar i och kring naturreservat och nationalparker*, vilken fastställdes i maj och uppdaterades i oktober 2020. Naturvårdsverket förordar i sin vägledning lydelsen: "begränsa och/eller förhindra storskaliga angrepp av åttatandad granbarkborre genom utplacering av fällor, utläggning av fångstvirke, fällning av angripna granar, rotkapning av vindfällda granar och/eller barkning. Inga träd ska föras ut ur naturreservatet med undantag för eventuellt infört

fångstvirke". Då Länsstyrelsens formulering hade arbetats fram i diskussioner med markägaren innan vägledningen kom, betraktade Naturvårdsverket den som något Länsstyrelsen och markägaren kommit muntligt överens om och tillstyrkte ändå Länsstyrelsens fortsatta arbete med naturreservatsbildningen. Naturvårdsverket önskade dock en motivering till formuleringen av föreskriften i det slutliga beslutet.

Länsstyrelsen motiverar formuleringen av föreskriften B5 på följande sätt: Situationen med storskaliga granbarkborreangrepp var under våren 2020, då dialogen med markägaren återupptogs och diskussionerna om föreskrifter blev konkreta, ett nytt fenomen som uppstått efter torråret 2018. Kunskapen om bekämpning av granbarkborren och bevarandet av kontinuitetsberoende värden knutna till granskog var fortfarande under uppbyggnad, varför markägaren och Länsstyrelsen var överens om att formulera en föreskrift där hänsyn kan tas till ny kunskap. Efter att Naturvårdsverkets vägledning fastställdes i oktober 2020 stod både markägaren och Länsstyrelsen fast vid att den överenskomna formuleringen var att föredra framför den som förordades i vägledningen. Syftet med formuleringen av B5 är att möjliggöra användandet av de lämpligaste åtgärderna enligt aktuellt kunskapsläge och inte endast de som specificeras i formuleringen enligt vägledningen.

Remiss

Förslaget till beslut sändes den 23 maj 2023 på remiss till sakägare och andra berörda. Fem yttranden har kommit in till Länsstyrelsen.

Remissinstansernas synpunkter på förslag till beslut och Länsstyrelsens bemötande

- Ericsbergs Fideikommiss AB meddelar att de inte har något att tillägga förslaget.
- Tekniska Verken Katrineholm Nät AB önskar att undantaget för underhåll av befintlig kraftledning kompletteras för att även omfatta drift och ombyggnation, i enlighet med gällande ledningsrätt 0483-86/36.1.

Länsstyrelsens bemötande

Undantaget från föreskrifterna har kompletterats i enlighet med förslaget i yttrandet.

- Skogsstyrelsen ser positivt på beslut och skötselplan för Hårskärrmossens naturreservat.
- Sveriges geologiska undersökning (SGU) avstår från att yttra sig
- Katrineholm-Stora Malms Hembygdsförening har inga synpunkter på förslaget till beslut.

Beslutande

Beslutande i detta ärende har varit landshövding Beatrice Ask med naturreservatshandläggare Amanda Lidén som föredragande. I den slutliga handläggningen har också länsråd Johanna Sandwall, chefsjurist Christian Finnerman, avdelningschef Erik Hjortsberg, tillförordnad enhetschef Inger-Marie Wohlfarth, länsjurist Maria Pettersson samt naturvårdshandläggare Markus Forsberg deltagit.

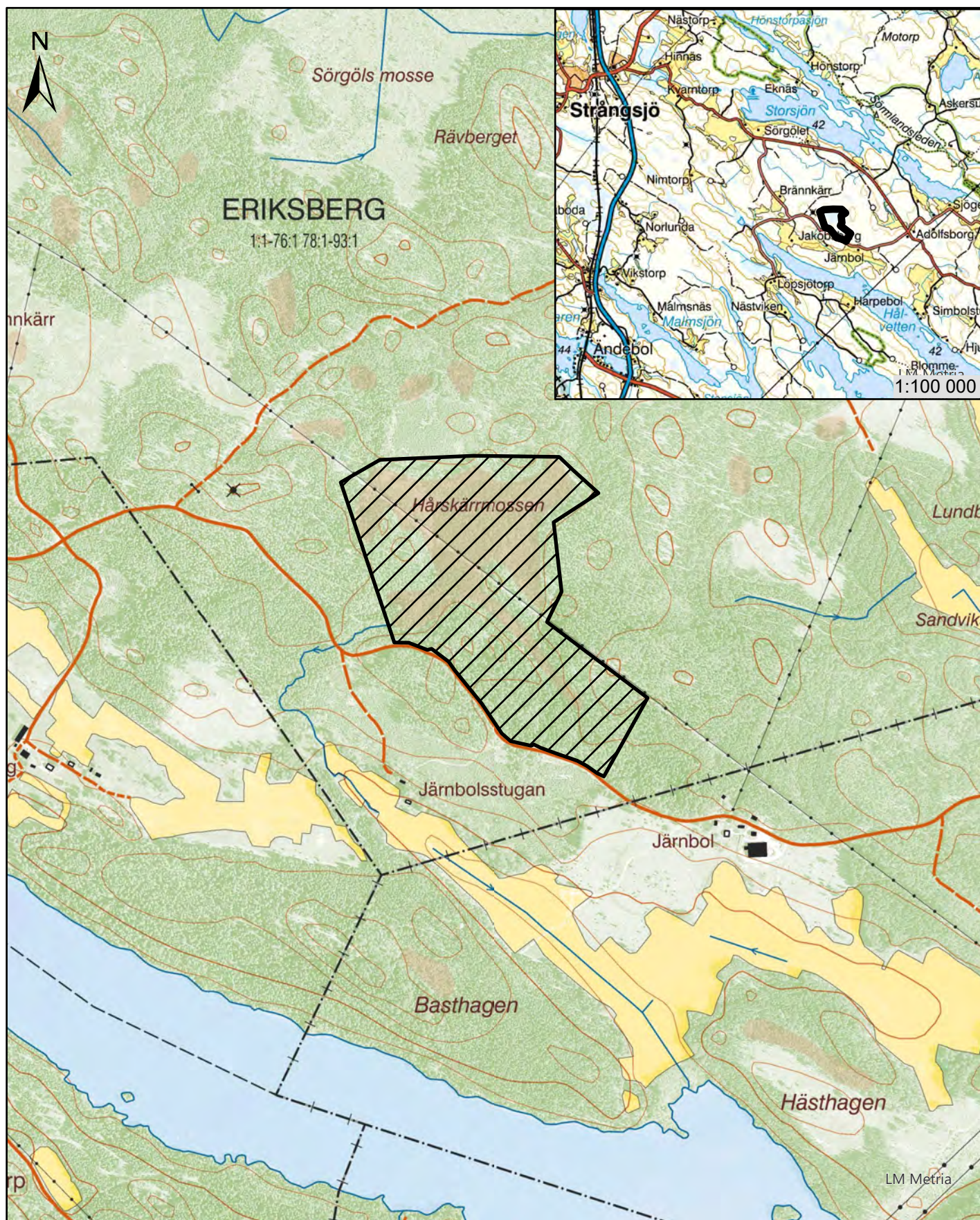
Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Hantering av personuppgifter

Information finns på <https://www.lansstyrelsen.se/sodermanland/om-lansstyrelsen-i-sodermanland/om-webbplatsen/sa-hanterar-vi-dina-personuppgifter.html>

Bilagor

1. Beslutskarta
2. Skötselplan med bilagor
3. Inmätningsskarta från Skogsstyrelsen (finns ej med i webversion)
4. Fastighetsförteckning (finns ej med i webversion)
5. Överklagningshänvisning

Naturreservat

0 125 250 500 m

Skala: 1:10 000 [A4]
Koordinatsystem: SWEREF99 TM
Bakgrundskarta: © Lantmäteriet

Skötselplan för Hårskärrmossens naturreservat

Hållav. Foto: Amanda Lidén

BESKRIVNING AV NATURRESERVATET

Översikt

Hårskärrmossens naturreservat karaktäriseras av sina sumpskogar som utgörs dels av en stor tallsumpskog, dels av en olikåldrig björk- och aldominerad sumpskog. En del av området är myrimpediment med produktiva kantzoner på fastmark som är översilad och bevuxen med barrblandskog. Omgivande skogsmark präglas av rika markförhållanden. Naturreservatet är ca 20 ha stort.

Uppgifter om naturtyper, arter och bevarandevärden

Uppskattade arealer av naturtyper*:

- Tallskog (utanför våtmark)	Ca 3,4 ha
- Granskog (utanför våtmark)	Ca 6,8 ha
- Barrblandskog (utanför våtmark)	Ca 1,2 ha
- Lövblandad barrskog (utanför våtmark)	Ca 0,9 ha
- Temporärt ej skog (utanför våtmark)	Ca 0,3 ha
- Tallskog (på våtmark)	Ca 1,6 ha
- Granskog (på våtmark)	Ca 2,1 ha
- Lövblandad barrskog (på våtmark)	Ca 2,9 ha
- Öppen våtmark	Ca 0,1 ha
- Övrig öppen mark med vegetation	Ca 0,1 ha
- Exploaterad mark	Ca 0,1 ha

TOTALT 19,5 ha

Natura 2000-arter - Grön sköldmossa

Prioriterade bevarandevärden

- <i>Naturtyper</i>	- Lövsumpskog, tallsumpskog
- <i>Strukturer (landskapselement)</i>	- Död ved, gamla träd, trädsocklar, bevarad hydrologi, fuktigt lokalklimat
- <i>Växt- och djursamhällen</i>	- Vedlevande mossor, lavar, marksvampar
- <i>Arter</i>	- Hållav

* Klasser och arealer enligt NMD (Nationella Marktäckedata)

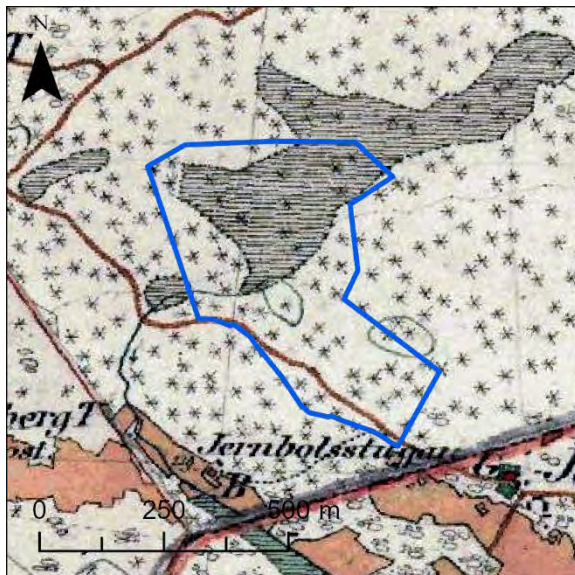
Naturgeografiska förhållanden

Berggrunden består av sur intrusivbergart och de dominerande jordarterna är i sumpiga partier organiska jordarter medan morän tar över på fastare mark. Det finns även hållar där berget går i dagen.

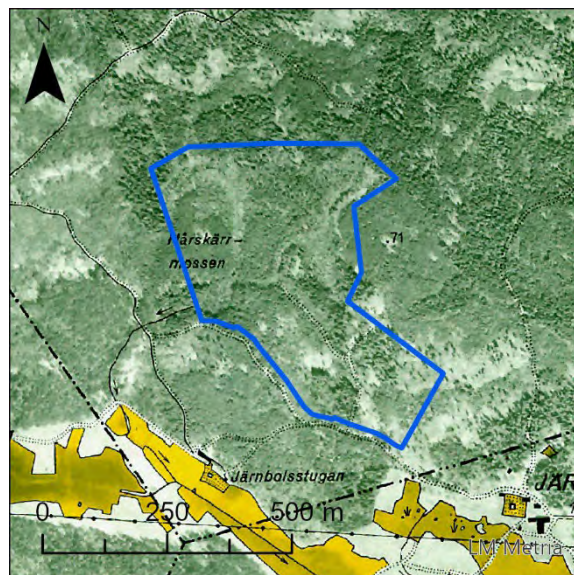
Historisk och nuvarande markanvändning

Häradsekonomiska kartan från sekelskiftet 1800/1900, visar att området var skogsklätt både på den blöta och den torra marken. Kryssen i kartan indikerar att området vid denna tid dominerades av barrskog. Från flygfotot som ligger till grund till den ekonomiska kartan

från 1950-talet (figur 2), kan utläsas att området är varierat i öppenhet, där öppna myrpartier har en större utsträckning än i dag. Barrblandskogen i sydöst ser ut att vara påverkad av skogsbruk. Numera löper en kraftledning genom området och ledningsgatan kantas av jaktorn. Inga registrerade fornlämningar finns inom naturreservatet, men kulturhistoriska lämningar finns i form av spår efter milkolning.

Figur 1 Utdrag ur häradssekonomska kartan från sekelskiftet 1800/1900. Naturreservatet är markerat med blå linje.

Figur 2 Utdrag ur ekonomiska kartan från 1957. Naturreservatet är markerat med blå linje.

Biologiska bevarandevärden

Värdekärnan i naturreservatet utgörs av sumpskogarna som dominerar områdets norra delar. Dessa är även utpekade som nyckelbiotop och naturvärdesobjekt av Skogsstyrelsen.

Tallsumpskogen har rikligt med gamla tallar med en ålder av ca 150 år, dessa har med åldern fått en tunn skorpbark. Runtom tallsumpskogen växer den klibbal- och glasbjörkdominerade lövsumpskogen, som även har inslag av gran och tall. Trädsiktet är slutet och flerskiktat med en stor andel gamla träd. Gammelgranslav förekommer allmänt och rikligt på granarna, ibland i sällskap med kattfotslav. Alarna står på välutvecklade socklar och har ofta ett bukettformigt växtsätt

Lövsumpskogen är rik på död ved i varierade former - lågor är ett vanligt inslag och finns i olika nedbrytningsstadier och av olika trädslag. Dessa erbjuder substrat för bland andra levermossorna långflikmossa, vedtrappmossa och kornknutmossa som här ofta växer tillsammans på lågor i tämligen sena nedbrytningsstadier. På starkt förmultnad ved kan grön sköldmossa och terpentinnmossa hittas. Död ved finns även i form av högstubbar efter avbrutna träd, lutande stammar och döda stående träd.

Sumpskogarna utgör, med sitt fuktiga lokal- och mikroklimat samt sin rika tillgång på strukturer, däribland död ved, lövträdssocklar och gamla träd, en viktig livsmiljö för fuktkrävande arter av kryptogamer, och flera signalarter och rödlistade arter har registrerats i området (se tabell 1). Utöver tidigare nämnda levermossor som är beroende av kontinuerlig

tillgång på död ved i sena nedbrytningsstadier finns även intressanta lavfynd. I området finns flera noteringar av den hotade arten hålllav som kräver stabila skogsmiljöer med mycket hög luftfuktighet. I Hårskärmmossen växer den på levande träd av klibbal och glasbjörk på flera håll i lövsumpskogen. Även den för länet ovanliga garnlaven är registrerad i området.

De södra delarna av området Hårskärmmossen utgörs av barrblandskog på torrare mark. Träden är ca 80-100 år men ett inslag av äldre träd finns. Vid basen av gamla tallar påträffas blomkålssvamp och granar med gammelgranslav är bitvis en vanlig syn. Inslag av björk och enstaka aspar finns, däribland bohålsträd. Död ved förekommer sparsamt, främst som torrträd av tall och granlågor av färsk modell. Naturvärdena här lyfts av de rika markförhållandena som präglar området och som avslöjas av bland annat svampfungan.

Tabell 1. Rödlistade arter, signalarter, Natura 2000 arter samt ett urval av fridlysta arter som registrerats i objektet. Notera att tabellen bygger på inventeringarna som finns i källförteckningen, samt Länsstyrelsens egna inventeringar i samband med reservatsbildningen. Rödlistekategori följer SLU Artdatabanken (2020). Rödlistade arter i Sverige 2020., SLU, Uppsala. NT = nära hotad, VU = sårbar, EN = starkt hotad, S = signalart enligt Skogsstyrelsen, E= Ekologisk ståndortsindikator enligt Skogsstyrelsen, F = fridlysta arter, N2000 = art som listats i EU:s Art- och habitatdirektiv, bilaga 2.

Svenskt namn	Vetenskapligt namn	Rödlistad/ S/E/fridlyst/
Kärlväxter		
ask	<i>Fraxinus excelsior</i>	EN
blåsippa	<i>Hepatica nobilis</i>	S/F
grönpyrola	<i>Pyrola chlorantha</i>	S
knärot	<i>Goodyera repens</i>	VU/F
kärrbräken	<i>Thelypteris palustris</i>	E
rankstarr	<i>Carex elongata</i>	E
skärmstarr	<i>Carex remota</i>	E
Mossor		
blåmossa	<i>Leucobryum glaucum</i>	S
bollvitmossa	<i>Sphagnum wulfianum</i>	S
grön sköldmossa	<i>Buxbaumia viridis</i>	S/F/N2000
kornknutmossa	<i>Odontoschisma denudatum</i>	S
terpentinmossa	<i>Geocalyx graveolens</i>	S
stor revmossa	<i>Bazzania trilobata</i>	S
stubbspretmossa	<i>Herzogiella seligeri</i>	S
vedtrappmossa	<i>Crossocalyx hellerianus</i>	NT
Lavar		
bårdlav	<i>Nephroma parile</i>	S
garnlav	<i>Alectoria sarmentosa</i>	NT
glansfläck	<i>Arthonia spadicea</i>	S
hålllav	<i>Menegazzia terebrata</i>	VU
kattfotslav	<i>Felipes leucopallaeus</i>	S
kortskaftad ärgspik	<i>Microcalicium ahlneri</i>	NT
Svampar		
blomkålssvamp	<i>Sparassis crispa</i>	S

Svenskt namn	Vetenskapligt namn	Rödlistad/ S/E/fridlyst/
dofttaggsvamp	<i>Hydnellum suaveolens</i>	NT
fyrflikig jordstjärna	<i>Geastrum quadrifidum</i>	NT
guldkremla	<i>Russula aurea</i>	S
gul fingersvamp	<i>Ramaria flava s.lat.</i>	S
kamjordstjärna	<i>Geastrum pectinatum</i>	S
orange taggsvamp	<i>Hydnellum aurantiacum</i>	NT
rödgul trumpetsvamp	<i>Craterellus lutescens</i>	S
skarp dropptaggsvamp	<i>Hydnellum peckii</i>	S
svavelrisk	<i>Lactarius scrobiculatus</i>	S
tallticka	<i>Porodaedalea pini</i>	NT
ullticka	<i>Phellinidium ferrugineofuscum</i>	NT
vedticka	<i>Fuscoporia viticola</i>	S
zontaggsvamp	<i>Hydnellum concrescens</i>	S
Insekter		
jättesvampmal	<i>Scardia boletella</i>	S
bronsbjörn	<i>Callidium coriaceum</i>	S
vågbandad barkbock	<i>Semanotus undatus</i>	S

Geovetenskapliga och hydrologiska värden

Naturvärdena i området kommer sig av områdets hydrologi och höga, jämna luftfuktighet som skapar ett lokal- och mikroklimat som är en förutsättning för flera viktiga livsmiljöer för rödlistade arter.

Värden för friluftsliv

Naturreservatet har begränsade värden för friluftslivet, men kan för den intresserade erbjuda spännande marker för botanisering bland kryptogamer. Inga anordningar kommer dock iordningställas för friluftslivet, förutom uppsättning av en informationsskylt.

PLAN FÖR OMRÅDETS SKÖTSEL

Övergripande mål

Det övergripande målet med skötseln är att låta områdets sumpskogar fortsätta att utvecklas genom intern dynamik, om behov uppstår kan inväxande gran hindras att ta över i de tall- och lövdominerade sumpskogarna. En naturlig hydrologi ska eftersträvas. I omgivande barrblandskog kan strukturskapande åtgärder utföras för en mer variationsrik skog, så som frihuggningar av tall och löv, tillskapande av död ved och luckhuggningar.

Naturreservatet är indelat i skötselområden som utgår från de bevarandemål och de skötselåtgärder som ska utföras för respektive område.

För karta över skötselområden och friluftsliv, se bilaga 2.1.

Skötselområden med bevarandemål och åtgärder

Generella riktlinjer och åtgärder

Åtgärder för arter och naturtyper som omfattas av åtgärdsprogram för hotade arter, fastställda av Naturvårdsverket ska utföras i enlighet med programmet då det berör området, i den utsträckning det är förenligt med reservatsbeslutet.

Inom reservatet ska sådana arter som betraktas som invasiva främmande arter i möjligaste mån hållas efter. I första hand genom att hindra förekomsten helt och i andra hand genom att förhindra så att de sprider sig inom eller till angränsande områden. Främmande arter är djur, växter och svampar som naturligt inte funnits i landet, utan som tagits hit med hjälp av människan. Vissa av dem har lyckats sprida sig vidare ut i naturen och påverkar förekomsten av de naturligt förekommande arterna negativt genom att t ex. konkurrera ut dem. Sådana arter betraktas då som invasiva främmande arter. Dessa kan skada den biologiska mångfalden och ekosystemen samt ha negativa effekter på jord- och skogsbruk och andra ekosystemtjänster.

Insektsangrepp är en del av de naturliga processer som ska få verka i skogen såvida de inte hotar att helt utplåna områdets naturvärden knutna till gran. Träd som nyangrips av granbarkborre, eller annan skadegörare som hotar områdets kontinuitetsberoendevärden knutna till gran, kan åtgärdas genom fällning och barkning alternativt bortforsling eller andra lämpliga åtgärder om förvaltaren bedömer det nödvändigt.

Det är svårt att förutse hur delar av området kommer att utvecklas efter de senaste årens angrepp av granbarkborre, det kan därför bli aktuellt att omvärdera och revidera bevarandemål och förvaltningsinriktning beroende på hur skogen och naturvärdena utvecklas. Uppföljning av biologisk mångfald knuten till granbarkborredödade granar ska utföras.

Vid skötselåtgärder ska forn- och kulturlämningar särskilt beaktas. Rójning, gallring och avverkning kräver inte tillstånd enligt kulturmiljölagen, under förutsättning att den sker på ett sådant sätt att lämningarna inte skadas eller förändras. Det innebär till exempel att:

- Eventuell körning med skogsmaskin ska ske på tjälad mark eller under sådana väderförhållanden så att markskador inte uppstår.
- Enskilda lämningar får inte köras över eller belamras med ris.
- Träd skall fällas ut från lämningen för att undvika släpskador.
- Forn- och kulturlämningar ska grovrensas på kvistar och annat skogsavfall.
- Om tidigare okända fornlämningar och/eller fornfynd påträffas ska dessa omgående anmälas till länsstyrelsen.

Skötselområde 1: Sumpskog (ca 7,6 ha)

Beskrivning

Den talldominerade sumpskogen har rikligt med gamla tallar, det finns också inslag av björk och gran. Granarna förekommer både i småväxta, senvuxna former och i grövre dimensioner. I buskskiktet finns brakved, fältskiktet domineras av blåbärsris och bottenskiktet av hus- och väggmossa och delvis vitmossor. Död ved av torrtallar är vanligt

medan lågor förekommer mer sparsamt, men där de finns utgör de substrat åt vedlevande mossor som kornknutmossa och långflikmossa.

I blötare partier står tallarna glesare och bildar ett öppnare område i myren. Här är träden mer senvuxna, klena och knotiga och det finns ett mer påtagligt inslag av glasbjörk. Förrådet av död ved är större och utgörs av torrträd och lågor av björk och tall. Markvegetationen utgörs här av vitmossor tillsammans med bland annat tranbär, vattenklöver, kärrviol och rundsileshår.

Runtom tallsumpskogen växer den klibbal- och glasbjörkdominerade lövsumpskogen. Buskskiktet utgörs av brakved och viden, fältskiktet är av starr-fräkentyp och i bottenskiktet finns bland annat vit- och björnmossor. Lövsumpskogen är rik på strukturer som döda eller döende träd, gamla träd och socklar och en variation i död ved.

Bevarandemål

Skötselområdet ska utgöras av gammal och flerskiktad sumpskog som domineras av tall respektive lövträd, med naturlig hydrologi och stabilt och fuktigt lokalklimat. Sumpskogen ska innehålla rikligt med gamla träd, död ved av olika trädslag och nedbrytningsstadier till följd av naturliga processer som åldrande och avdöende. Det ska fortsatt finnas inslag av öppnare myrpartier.

Skötselåtgärder

Skogen ska i huvudsak tillåtas att utvecklas fritt genom intern dynamik. Återkommande röjning av inväxande sly i öppnare myrpartier. Vid behov tas inväxande gran bort för att hindra att gran tar över i sumpskogar dominerade av tall eller löv. En hydrologisk utredning ska göras varefter åtgärder som syftar till att restaurera hydrologin kan bli aktuella, om de kan utföras utan att påverka omgivande mark utanför naturreservatet.

Skötselområde 2: Barrblandskog (ca 11,8 ha)

Beskrivning

Skötselområdet utgörs av grandominerad barrblandskog, men inslaget av tall är bitvis stort. De äldsta granarna är ca 100 år. Dessa är grova med skrovlig bark men drabbade av granbarkborreangrepp. Det finns ett inslag av björk och enstaka aspar. Buskar saknas i stort sett. Blåbärsris dominerar i fältskiktet och hus/väggmossa i bottenskiktet med inslag av kransmossa. Fältskikt saknas bitvis men flera svamparter signalerar långvarig skoglig kontinuitet, såsom de mykorrhizabildande korktaggsvamparna av släktet *Hydnellum*.

Här och var finns sumpigare partier mer björk och klibbal och där vitmossor täcker marken. På höjder går berget i dagen och fältskiktet övergår i ljung och lingonris och i botten finns främst renlavar.

Död ved finns i form av torrträd av tall, lågor av gran förekommer också om än sparsamt och de flesta är färska och i klena dimensioner. Spår efter skogsbruk syns i form av stubbar och körspår. Området är blockrikt med mossklädda små block.

Bevarandemål

Skötselområdet ska utgöras av en olikåldrig, naturskogsliknande skog med strukturer som flerskiktning, luckighet och kontinuerlig tillgång på död ved i varierande nedbrytningsstadier. Tallar med solexponerad bark ska finnas i kantzonen till myren.

Omvälvande störningar i form av t.ex. brand, stormfällning och/eller insektsangrepp, kan leda till att hela eller delar av skogen under perioder har en annan karaktär, men detta är en del av skogens utveckling.

Skötselåtgärder

Skogen ska i huvudsak tillåtas att utvecklas fritt genom intern dynamik. Strukturskapande åtgärder så som frihuggningar av potentiella naturvärdesträd av tall och löv, tillskapande av död ved och luckhuggningar kan göras för att skapa variation i yngre eller likartade bestånd samt för att få solbelysta tallar i kantzonen till myren.

Friluftsliv

Beskrivning

I reservatet finns i dag inga anläggningar för friluftslivet. En informationsskylt kommer att sättas upp, men i övrigt kommer inga andra anordningar att iordningställas.

Bevarandemål

Gränsmarkeringen för området ska vara i gott skick. Information om reservatet ska finnas lättillgängligt för besökare. Informationsskylten ska vara i gott skick. Information om naturreservatet ska finnas i olika digitala medier.

Skötselåtgärder

Utmärkning och underhåll av naturreservatets gränser. Uppsättning och underhåll av informationsskylt. Framtagning, uppdatering och publicering av information om reservatet i lämpliga former, till exempel på internet eller i tryckt form.

Jakt

Jakt regleras inte i beslutet om naturreservat.

UPPFÖLJNING

Uppföljning av skötselåtgärder

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av genomförda skötselåtgärder sker i slutet på varje år, de år då åtgärder genomförts. Uppföljningen ska sedan ligga till grund för eventuell omprövning av skötselplanen.

Uppföljning av bevarandemål

Ett tredje dokument ska tas fram i samband med uppföljningen av naturreservatet. Dokumentet är en uppföljningsplan med målindikatorer för de olika bevarandemålen. Uppföljningen av bevarandemål sker i enlighet med instruktioner från Naturvårdsverket.

Kostnader och finansiering

Skötselåtgärder bekostas av förvaltaren. Uppföljningen bekostas av Naturvårdsverkets anslag för skötsel av skyddad natur.

Sammanfattning och prioritering av skötselåtgärder

Skötselåtgärd	Prioritet	Mål med åtgärden	Tidpunkt	Plats	Frekvens
Röjning av inväxande gran	1	Hindra att gran tar över i sumpskog med tall och löv	Vid behov	Skötselområde 1	Återkommande vid behov
Röjning av sly	1	Öppethållande av öppen myr	Inom 5 år	Skötselområde 1	Återkommande vid behov
Hydrologisk utredning och vid behov hydrologiska åtgärder	1	Eftersträva en naturlig hydrologi	Inom 5 år	Skötselområde 1	Engångsåtgärd
Friställning, luckhuggning, tillskapande av död ved	2	Tillskapande av variation och strukturer	Inom 10 år	Skötselområde 2	Återkommande vid behov
Fällning och barkning/bortforsling av träd som nyangrips av granbarkborre	1	Värna kontinuitetsberoende naturvärden knutna till gran	Vid behov om förvaltaren bedömer det lämpligt	Skötselområde 2	Vid behov
Bekämpning av invasiva främmande arter	1	Hindra etablering och spridning av invasiva främmande arter	Vid behov	Hela reservatet	Vid behov
Uppsättning och underhåll av informationsskylt	1	Ökad tillgänglighet	Inom 5 år	Se karta, bilaga 2.1	Engångsåtgärd underhåll vid behov
Utmärkning och underhåll av reservatets gränser	1	Synliggöra reservatsgräns	Snarast, sedan vid behov	Reservatets gränser	Återkommande vid behov
Uppföljning av skötselåtgärder	1	Uppföljning	Efter åtgärd	Hela reservatet	Efter åtgärd
Uppföljning av bevarandemål	1	Uppföljning	Vart 6/12/24:e år	Hela reservatet	Vart 6/12/24:e år

Källförteckning

Artdatabanken-SLU. Uttag ur databasen Artportalen (www.artportalen.se) 2022-04-04.
 Gärdenfors, U. ed. ArtDatabanken, SLU, Uppsala. Rödlistade arter i Sverige 2020. 2020.
 Lantmäteriet. *Ekonomiska kartan över Sverige*. Kartlagd år 1957. Kartblad 9G5f57.
 Lantmäteriet. *Häradskarta*. Kartlagd åren 1898-99.
 Länsstyrelsen i Södermanlands län. 2006. Strategi för formellt skydd av skog i Södermanlands
 Länsstyrelsen i Södermanlands län. 2014. Sammanställning av värdefulla naturområden samt arter med
 åtgärdsprogram inom Ericssbergs Fideikomiss AB markinnehav (opublicerad rapport).
 Nitare, J. 2000. Signalarter: indikatorer på skyddsvärd skog: flora över kryptogamer. (1. uppl.) Jönköping:
 Skogsstyrelsens förlag.
 Nitare, J. 2019. Skyddsvärd skog Naturvårdsarter och andra kriterier för naturvärdesbedömning.
 Skogsstyrelsens förlag.
 Nordiska ministerrådet. 1977. Naturgeografisk regionindelning av Norden. NU-serien B 1977:34.
 Skogsstyrelsen. 1996. Nyckelbiotopsinventeringen. Beteckning N 9367-1996.

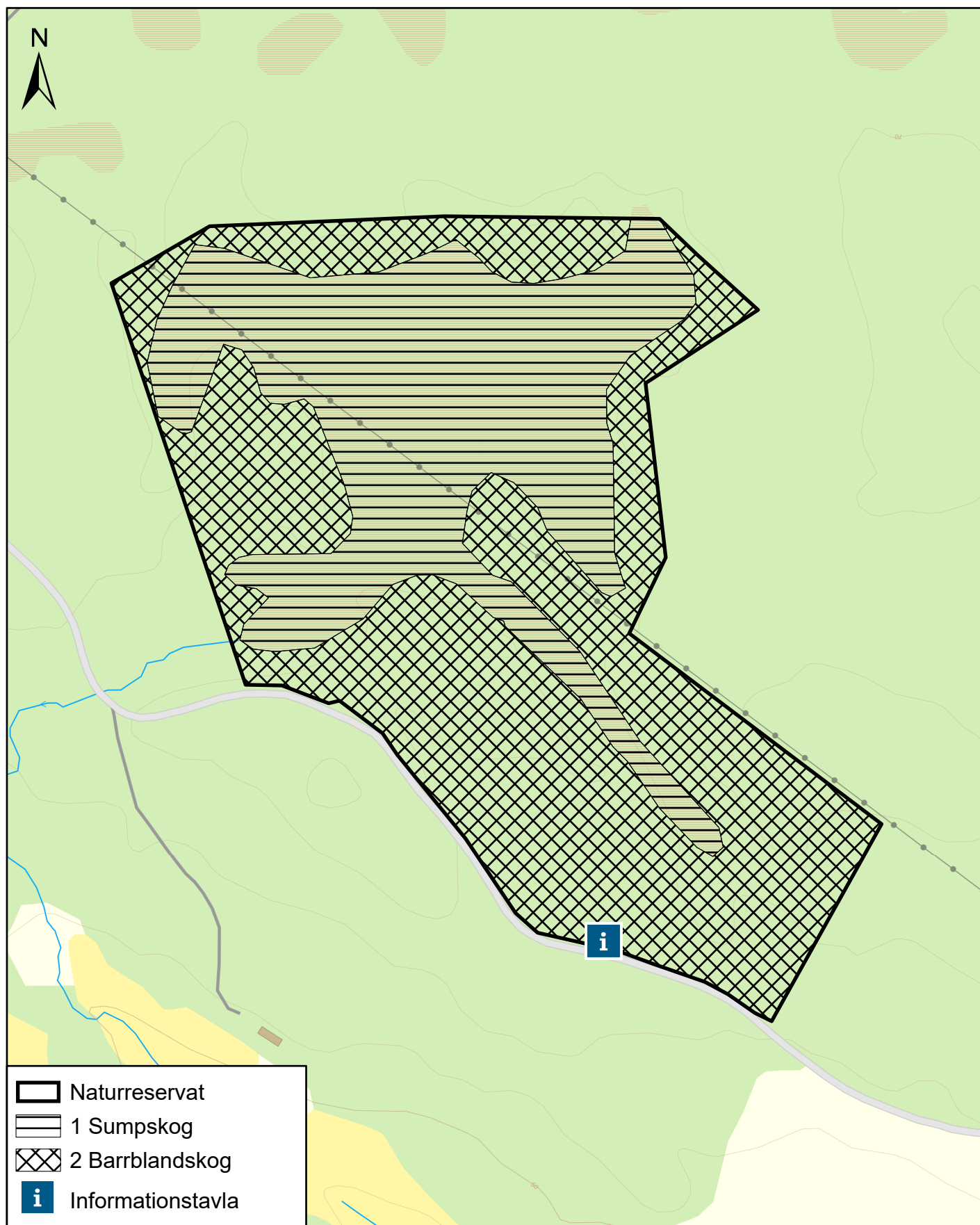
2023-12-11

511-7436-2020

Skogsstyrelsen. 2020. Ett urval av naturvårdsarter och andra indikatorarter.
Sveriges Geologiska undersökning. 1986. Jordartskartan. Digital utgåva.
Sveriges Geologiska undersökning. 1985. Berggrundskartan.

Bilagor

2.1. Skötsel- och friluftslivskarta.

Hur man överklagar hos Regeringen

Den som vill klaga över detta beslut ska skriva till regeringen. Överklagandet ska dock skickas eller lämnas till Länsstyrelsen. Postadressen är: Länsstyrelsen i Södermanlands län, 611 86 NYKÖPING.

Du kan även skicka in överklagandet via e-post till: sodermanland@lansstyrelsen.se.

Skrivelsen ska ha inkommit inom tre veckor från den dag klaganden fick del av beslutet, annars kan överklagandet inte prövas. Sakägare anses ha fått del av beslutet den dag kungörelse om beslutet var införd i ortstidning.

Överklagandet ska innehålla:

- vilket beslut som överklagas, till exempel genom att ange ärendets diarienummer.
- varför klaganden anser att Länsstyrelsens beslut är felaktigt.
- hur klaganden vill att beslutet ska ändras.

Klaganden ska även ange:

- namn, adress och telefonnummer.

Handlingar eller annat som klaganden anser stöder överklagandet bör sändas med.

Överklagandet prövas av Regeringen. Om Länsstyrelsen inte ändrar sitt beslut som klaganden begär och överklagandet kommit in i rätt tid kommer det att sändas över till Miljödepartementet.

Ytterligare upplysningar kan lämnas av Länsstyrelsen, telefon 010-223 40 00.